

JÄMTLANDS SCHACKFÖRBUND

25
ÅR

A decorative laurel wreath with leaves and berries, framing the text '25 ÅR'.

1935 - 1960

Jämtlands schackförbund 25 år.

En historik av Nils H. Lundgren.

Även om 25 år inte är någon nämnvärd ålder att tala om har dock den tid Jämtlands schackförbund verkat infallit under en för hela vår värld oerhört händelserik tid. Att det varit möjligt att hålla förbundet intakt under denna för organisationsarbete så svåra tid vittnar om att det fyllt och fortfarande fyller en viktig uppgift i Jämtland. Alla minnesgoda schackspelare måste väl också erkänna att förbundet varit en pådrivande kraft då det gällt schakspelets utbredning i våra bygder.

Skrivaren av dessa minnesanteckningar ger sig i kast med uppgiften fullt medveten om svårigheterna att få fram exakta uppgifter i alla avseenden. De handlingar som skulle legat till grund för denna historik har tyvärr förkommit vid någon av de många flyttningarna av ÖSS'arkivskåp där även förbundets handlingar förvarades. Beklagligt nog har därmed även ÖSS'gamla fina schackbibliotek försvunnit, innehållande bl.a. rysk och spansk schacklitteratur donerad av den i unga år av allhärjaren lungtuberkulosen borttryckte Sture Månsson, son till dir. K.M. Månsson, Östersund. Så överväldigande var schackintresset hos Sture att han lärde sig såväl ryska som spanska efter lingaphonmetoden, för att kunna följa med och läsa schacklitteraturen på dessa språk.

Före förbundet.

Den i särklass äldsta sammanslutningen i länet, Östersunds Schack-sällskap, bildades redan 1896 och är den dag som är stadens enda schackklubb sedan de under blomstringstiden 1925 - 45 bildade klubbarna försvunnit i glömskans hav.

Helt säkert erinrar sig äldre stadsbor "Sällskapet" spelkvällar hos fru Linné på Godtemplarkaféet numera Teaterkaféet, där teaterbesökarna i mellanakterna kunde skymta allvarliga gentlemen företrädesvis ur den s.k. överklassen, som träget fördrev några kvällstimmar varje vecka med schackspel.

Även om den mest kände av schackspelare vid skrivarens första kontakt med spelet i slutet av 20-talet, adjunkten Helmer Fahlander, redan dragit sig tillbaka till problemlösning och problemkomposition i hemmets lugna vrå, var han en så särpräglad personlighet och utstrålade en sådan vänlighet att alla som mött honom säkerligen har hans bild klar på ögats näthinna. Adjunkt Fahlander var en mycket taktisk och skicklig "närschackspelare" men skördade otvivelaktigt sina största framgångar och nådde rykt-

barhet över hela landet som en fantasirik och begåvad problemkompositör och problemlösare. In i sin ålders sena höst var han en självskrivnen besökare vid alla större schackevenemang i staden.

Även med risk att några blir glömda som varit förtjänta av att nämnas, vill skrivaren låta några av 1920-30-talets schackprofiler passera revy i den mån de inte kommer med i annat sammanhang i denna skrift.

Dr Moberg var en mycket ivrig tillskyndare av schackspelet, som enligt uppgift, sällan missade en spelkväll. Han ansåg att spelet för honom som läkare var den viktigaste avkopplingen och hjälpte honom hålla hjärnan i trim.

Den i kommunalpolitiken livligt engagerade målarmästaren J.P. Ward slet sig ofta lös från sina kommunala bekymmer för ett schackparti. Skrivaren har honom i gott minne från ett parti mot honom i en klubbmatch mellan "Sällskapet" och "Kamraterna" år 1931, ett parti som avbröts 2 gånger och sammanlagt tog $7\frac{1}{2}$ timma i anspråk. Hur det gick? Ja, hur är det med det där om blygsamheten o.s.v.!

Redaktören sedermera riksdagsmannen Nils Andersson syntes då och då på spelkvällarna och som regel i heta duster med sin vän och trätobroder redaktören Nils Anton Fugelstad. De höll inte så benhårt på den eljest så självskrivna tystnaden kring brädet. Intrikata och provocerande frågor och svar avlöste varandra på ett puttrigt och småtrevligt sätt, t.ex. - Oj, oj då, vad menar han med det där nu då?" Följt av - Jo, jo, det skulle du veta!" o.s.v.

Fiskhandlaren Ernst Bosson var då så mycket mera stillsam och såg merendels väldigt bekymrad ut, inte alltid en riktig återspeglning av ställningen i det parti han mödades med.

Även kassören Wilhelm Örnberg tillhörde de lågmälda intensivt intresserade kring det 64-rutiga brädet.

"Effe"-brodern Rudolf Magnusson var en mycket sympatisk och skicklig spelare som mestadels låg i toppen i turneringstabellerna.

Gottfrid Bostrand, en över hela landet välkänd mästernycktt och fortfarande "still going strong", var inte stort sämre i schack. Det var friska fläktar kring hans partier, oftast med tydliga kommentarer till ställningen i partiet. Han var i slutet av 20-talet och början av 30-talet en oerhört svärfjällad fisk som inte fann något större nöje i att samla på "dasslock", de yngres skämtsamma benämning på nollorna i turneringstabellen, med turneringssegrar före sådana schackstorheter som Carl Svedberg m.fl.

Turneringar eller sällskapsspel?

Turneringar före förbundets tillkomst förekom s.g.s. endast inom klubben. Men för det mesta blev det dock sällskapsspel av lite gemytligare karaktär. Ingen kunde dock ta miste på att utövandet skänkte glädje och tillfredsställelse åt människorna.

Det råder väl ingen som helst tvekan om att inte just det onda i tiden - massarbetslösheten -, skapade många intresserade schackproselyter som i det ädla spelet fann en avkoppling och sysselsättning som skingrade tankarna kring de timliga bekymren.

Av någon anledning trodde de unga arbetslösa pojkarna sig vara mindre väl sedda i "Sällskapet", vilket väl främst var orsaken till att Östersunds Schackkamrater bildades år 1925. En av bildarna var fotografen John Andersson, en duktig spelare och noggrann statistiker vars anteckningar skulle ha varit nog så värdefulla just nu.

"Kamraterna" kom att ganska kraftigt dominera schacklivet i länet sedan de väl blivit varma i kläderna, en dominans som räckte till dess SK Tempo bildades 1934, f.ö. en utbrytning ur "Kamraterna", och som ganska snart började ta för sig vid prisborden.

Innan nästa rubrik pockar på uppmärksamhet vill skrivaren absolut vederlägga den uppfattning som läsaren kunnat få av de ovan skrivna, nämligen att "Sällskapets" spelare såg ner på de unga, arbetslösa pojkarna. Det var inte så. Det var nog uteslutande en förutfattad mening kanske något beroende på ålderskillnaden. Det var alltid en god och gemytlig stämning då de äldre och yngre möttes i klubbmatcher och turneringar av alla slag.

Förbundet kommer till.

Redan 1932 var det några organisationssinnade pojkar som började diskutera nödvändigheten av att ett distriktsförbund bildades som ett samordnande organ. Det var Gösta Berg och Sven G. Karlsson, båda tillhörande länets schackelit, samt i någon mån skrivarens ringhet som förde fram dessa planer. Det kom dock att dröja till 1935. Tempos tillkomst underströk behovet av ett förbund. I Brunflo fanns ju f.ö. sedan 1931 också en schackklubb liksom i Valla på Frösön och i Lugnvik, då tillhörande Frösö kommun. Klubbar fanns även i Näliden, Offerdal, Mattmar och Trångsviken.

Den 14 april 1935 valdes en interimstyrelse med uppdrag att utarbeta stadgar och riktlinjer för förbundet. Det första sammanträdet

skedde hemma hos dr. Wilh. Bergner som blev ordförande i interimstyrelsen, som i övrigt bestod av Sven G. Karlsson, sekr., Nils H. Lundgren, kassör, samtliga Östersund, samt Isidor Arnlind, Brunflo och Nils Nordkvist, Lugnvik. Hösten 1935 hölls så det första årsmötet där följande styrelse valdes: ordf. Gottfrid Bostrand, sekr. Nils H. Lundgren, kassör Sven G. Karlsson, v.ordf. Isidor Arnlind, Brunflo samt Nils Nordkvist, Lugnvik. Orsaken till att en av de främsta tillskyndarna Gösta Berg inte kom med i styrelsen var den att så många klubbar som möjligt skulle bli representerade i styrelsen.

Förbundets första stora arrangemang var en simultangivning med den internationelle stormästaren Gideon Ståhlberg, Stockholm, som mötte 35 spelare. Ståhlberg vann 26 partier, förlorade 5 och spelade 4 remi. De som lyckades besegra stormästaren hette: Gösta Berg, ÖSK, Carl Gundt, ÖSS, Uno Lind, Tempo, Nils H. Lundgren, ÖSK, samt Petrus Rödén, Åre. Följande uppnådde remi: Wilh. Bergner och Magnus Bern ÖSS, Rickard Nyström, ÖSK, samt Folke Olsson A4.

Framgångens år.

Vid tiden för och strax efter förbundets bildande växte det fram nya schacksammanslutningar lite varstans i länet. De äldre klubbarna hade ju fått konkurrens av SK Tempo i staden, där många organisatoriskt duktiga jobbade för fullt. Man kunde då spåra en kamratanda och en okuvlig vilja att hävda klubben som också ganska snart satte spår efter sig. Men dessutom fanns förutom den, Brunflo schackklubb, klubbar vid I 5, A 4, SJ, i Lugnvik, Valla och Vålbacken. Inte mindre än 10 klubbar var således i verksamhet i östersundsområdet.

Arbetslösheten som en av anledningarna till schackets utbredning har nämnts. Det betydde att utövarna sällan var "stadd vid kassa". Det var nog inte så särdeles lönande för de kaféinnehavare som fått schackspelarna på halsen. Så här efteråt har man faktiskt känslan av att servitriserna på kafé Sawoy, där ÖSK och Tempo hade sina spelkvällar, hade som sin främsta uppgift att tömma askkoppar.

Ett jämtländskt schackunderbarn.

Brunfloklubben drog snart uppmärksamheten till sig. Ryktet förtäljde att man där upptäckt ett schackunderbarn, som till ovannämnde Isidor Arnlind, v.ordf. i förbundet. Pappa Isidor ville dock att pojken skulle ta det lugnt med schackspelet och ägna sig åt sina läxor, men

den gamla sentensen "stark ström går med egna vågor genom havet" visade sig användbar även på schackunderbarnet Erik Arnlind.

Vid det Jämtlandsmästerskap som hölls före förbundets tillkomst 1934, såg skrivaren honom första gången. Han var då en 12-årig pojke med kortsnaggat "rävfärgat" /jojo/ hår iklädd sjömansblus och knäbyxor. Han satt med hakan vilande på bordet och iakttog med ekorrhäggiga ögon faderns förehavanden i ett parti i klass II. Dr Wilh. Bergner, som just blivit tredje pristagare i den avslutade turneringen i klass I frågade pappa Isidor om det var hans son, och fick det bekräftat med en nick. Lite på sidan om partiet hann också Arnlind berätta att pojken regelbundet gått igenom faderns partier på senare tid och att han ofta haft anledning att anmärka på faderns spel, och det värsta var, framhöll fadern, "pojken har rätt också...."

-Jaså han spelar schack han också", sa dr. Bergner. En bekräftande nick från Erik. -Då kanske vi skall ta ett parti?" sa dr. Bergner. Ny nick från Erik. Sedan dröjde det mindre än 10 minuter innan dr. Bergner satt högröd i ansiktet och åtskilligt förlägen. Han hade blivit utspelad i ett parti som han ansåg sig ha tagit lite för lätt på. -Revanch?" "Ja visst!" Men även det partiet slutade med förlust då dr. Bergner, inte precis någon blyxtspelare, kvickt ramlade in i grabbens snabba pjäsföring. - Märkvärdigt, vad han är bra, skall vi ta ett tredje parti?" - Ja tack!" Efter en dryg timma hade dr Bergner noterat sin tredje förlust. Skrivaren och andra som var "åhöra" och åsyna vittnen kunde inte undgå att märka respekten hos den besegrade läkaren då han reste sig upp och gjorde en demonstrativt djup bugning för sin unge besegrare. Den gode doktorn anade någonting.

Det gick inte för Isidor att hålla sonen tillbaka. Året därpå, 1935, vann han klass III, 1936 klass II och 1937 tillsammans med Sven G. Karlsson, klass I och fullbordade triumften 1938 då han ännu inte fyllde 16 år blev segrare i mästarklassen efter en hård kamp med Gösta Berg.

Erik Arnlinds framgångar har kanske inte blivit så många och stora som de inneboende förutsättningarna gav löfte om. Men han hade ärvt faderns sunda syn på tillvaron: arbetet först och nöjet sedan. Vårt land ger inte samma möjligheter åt de unga schackbegåvningarna som på en del andra håll i världen. Om med rätt eller orätt vill skrivaren låta vara osagt. Erik Arnlind har brutit sig en bana som ingenjör och ägnar sig åt schack sporadiskt. Han blev dock Stockholmsmästare 1942 och vann vid SM i Hålland 1952 mästarklassen och gick därmed upp i landslagsklassen.

De gånger han ställt upp i turneringar har han alltid visat prov på sitt gedigna kunnande och räknas till en av landets 10 bästa spelare med plats i landslaget.

Gösta Berg i början och slutet.

Gösta Berg är en schackbegåvning som sannolikt även han återfunnits i landslagsklassen om han inte envisats med att stanna kvar på dessa breddgrader. Det krävs ett ständigt utbyte mot toppspelare för att nå landslagsklass.

Redan i slutet av 20-talet visade han lejonklon. Det hände alltid saker i hans partier, djärva offerkombinationer som för det mesta höll och gav vinst. Åren har gått. Göstas hår har hunnit gråna och vitna men fortfarande återfinnes han i toppen av mästartklassens prislista. Under förbundets 25-åriga tillvaro är han inte endast förbundets förste utan också senaste mästare, det är inte värt att skriva siste. Han har hållit en förvånansvärd standard genom alla dessa år och har missat JM en gång. Tio mästerskapstitlar säger tillräckligt, men då man också vet att han de gånger han inte vunnit alltid eller s.g.s. alltid blivit 2:a vill man lyfta hatten.

I SM deltog han första gången 1937 och blev pristagare i klass I. Pristagare har han f.ö. blivit alla gånger han startat. Bäst lyckades han i Visby 1945 då han blev 2:a och i Sundsvall 1948 med delad 1:a plats i klass I. Tyvärr visste han inte att han låg så bra till utan reste hem för tidigt och fick aldrig chansen att i särspel bli svensk mästare. De framgångar han vunnit är inte resultat av något snålt remibevakande utan genom ett friskt och djärvt spel som alltid givit något även åt åskådarna.

Sven G. Karlsson slutade alldeles för tidigt.

Då Erik Arnlind lämnade länet trodde många att Gösta Berg skulle bli ensam herre på täppan. Men annat fick man se. Sven G. Karlsson hade segt och ihärdigt segat sig fram till toppen och nådde mästartiteln 1944. Hans spel var kanske inte lika bländande som Gösta Bergs, men det kännetecknades av en sund och säker uppfattning och en sober spelstil. Han kunde mästerligt utnyttja minsta lilla fördel och genom ett omsorgsfullt spel förstora den till vinst. Fyra gånger blev han mästare i högsta klassen och skulle självklart ha gjort livet surt för 1950-talets mästare om han fortsatt. Men först ett omfattande fackligt arbete och sedan ett lika omfattande kommunalpolitiskt, har gjort att han endast sporadiskt förekommer i schacksammanhang - tyvärr!

Övriga mästare.

Av övriga mästare har Sven Kristoffersson, Frösö SK erövat 3 mästerskap. Hans spelstil påminner om Sven G. Karlssons, även om han ännu inte har dennes säkra intuition. Han är dock unga karlen och man vågar säga att han har framtiden för sig.....

Det finns en spelare i förteckningen som står endast med 1 mästerskap, Carl Svedberg, ÖSS, som dessutom vunnit två inofficiella mästerskap alltså före förbundets bildande. Calle Svedberg var en fin och säker spelare som tillhörde länseliten och förmodligen fortfarande skulle ha gjort det om inte intresset för "Bomans flickor" i form av bridge, tagit överhanden. Han försvann alldeles för tidigt från tävlingsschacket och skulle liksom Gösta Berg ha kunnat återfinnas i landslagsklassen.

De tre först nämnda spelarna härovan Arnlind, Berg och Karlsson, /varför stavar inte Sven G, sitt namn med "C" så skrivaren kunnat få nöjet att katalogisera och klacificera dem genom den bekväma beteckningen A/arnlind/ B/erg/ C/arlsson/ -spelarna/ har tagit sammanlagt 19 mästerskap. Utöver Kristoffersson som tagit 3 och Svedberg 1 mästerskap är det endast Halvard Jonasson då officer på I 5 som tagit 1 mästerskap 1942 och driftschefen i Pilgrimstad Gustav Pettersson 1.

Sammanlagt har således 7 man erövat 25 mästerskap enligt nedanstående:

Gösta Berg	10	mästerskap
Erik Arnlind	5	"
Sven G. Karlsson	4	"
Sven Kristoffersson	3	"
Carl Svedberg	1	" /+ 2 inofficiella/
Halvard Johansson	1	
Gustav Pettersson	1	

De 25 årens mästare heter i tur och ordning:

1936	Gösta Berg	1948	Gösta Berg
1937	Carl Svedberg	1949	" "
1938	Erik Arnlind	1950	" "
1939	" "	1951	Sven G. Karlsson
1940	" "	1952	Sven Kristoffersson
1941	" "	1953	Gösta Berg
1942	" "	1954	Sven Kristoffersson
1943	Gösta Berg	1955	Gustav Pettersson
1944	Sven G. Karlsson	1956	Gösta Berg
1945	" " "	1957	Sven Kristoffersson
1946	Erik Arnlind	1958	Gösta Berg
1947	Sven G. Karlsson	1959	" "
	1960	Gösta Berg	

Värda att nämnas.

Många är givetvis värda att nämnas, allé kan ju inte bli mästare, och mästare blir ingen som inte har nöjet att se några besegrade. Så blir även de besegrade värda ett omnämnande, men var skall gränsen sättas? Den måste givetvis bli helt godtyckligt satt.

Axel Bergström, som blev svensk mästare i Östersund 1942, vistades i vår stad under en kortare period. Han var en skicklig spelare nästan av Bergs klass.

Schackgeniet och landslagsspelaren Sune Hjort fladdrade fram i ett gästspel som lärare vid ÖPR.

Bland de gamla trogna måste givetvis Carl Gundt nämnas, aktuell genom sitt remiparti i telefonschacket mot sverigemästaren och deltagaren i förbundets jubileumsturnering, Kristian Sköld. Gundt är en av de i sinne- laget ungdomligaste utövarna av detta gamla spel. Den motspelare har ännu inte uppspårats som lyckats övertyga Calle Gundt att han står dåligt i ett parti. Under ett 30-tal år har han hållit sig väl framme i prislis- torna, förbryllande och besegrande många teoretiskt mera framstående genom sitt optimistiska "annorlunda" spel.

Även om han nämnts tidigare, bör Gottfrid Bostrand nämnas också som en av de genom åren trogna. Han var förbundets förste ordförande och är nu ledamot av jubileumskommittén, som blivit egendomlig så tillvida att s.g.s. samtliga i första förbundsstyrelsen återfinnas i densamma. Det är endast Gösta Berg som är ny, men även han var ju med då det begav sig.

Under de senaste 20 åren har Tord Ödmark tillhört toppen i länet. Stilla och försynt med ett småleende på läpparna tar han vad som bjuds: med- eller motgång. Han återfinnes alltid vid något av de främsta borden vid lagmatcher.

Gustav Adolf Bylin var med i schacksammanhang redan i 30-talets bör- jan och deltog för det mesta i alla turneringar under 30-40-talet. Bylin spelade också med i Jämtlandslaget i ett flertal lagtävlingar. Han ägnar sig numera helt åt sin affär och åt familjen.

Hjalmar Wedin, var en av Tempos bildare men spelade dessförinnan med i ÖSK. "Hjalle" var en energisk och säker styrelseledamot som tyvärr läm- nat staden.

Av provinsspelarna utöver de nämnda Arnlinds, måste självfallet Conrad Knutsson Råbock komma med i bilden. Han var länge en av de trog- naste på SM. Trots svårigheten att få jämbördigt och stimulerande utbyte i hemorten, tillhörde han mästartklassen i JM och var alltid svår att "knäppa nötter" med.

Schackbohemerna Rickard "Lacka" Nyström och Gösta Jakobsson har under alla dessa år varit bland länets 10 bästa spelare och mycket värdefulla i lagmatcher, även om speciellt "Lacka" ibland gjort lagledarna förtvivlade genom iråkad schackblindhet med förlust av säkra vinstpartier. Gösta Jakobsson, eller "Röd-Jakob" som hans smeknamn lyder, beroende inte av politisk färg men väl av hårfärg, har avverkat många "humoristiska" partier, t.o.m. den möjligheten bjuder detta spel, något annat sätt att uttrycka hans fantasifulla spel känner inte skrivaren.

Alla de nämnda har vi glädjen ha mitt ibland oss, då och då även vid schackbrädat. Men några har gått över gränsen till det stora okända, skördade i unga år. Till dem hör Gösta Bergs bröder Herbert och Valdemar. Herbert var liksom Gösta en "naturbegåvning" även om han inte nådde upp till Göstas klass var han i alla fall en av stöttespelarna i ÖSK. Valdemar, eller Valle som vi kallade honom, var en schackbegåvning som aldrig kom ur sin knopp innan även han togs av allhärjaren lungtuberkulosen. Valle var mycket mångsidig och erövrade bl.a. ett jämtlandsmästerskap i Jo-Joco och deltog i SM i Stockholm med finalplacering. John "Jocke" Andersson, nämnd som en av ÖSK:s stiftare, var en liten krympling med oerhört svag fysik, som älskade schack som ingenting annat. "Jocke" tog de första bilderna i schackförbundets historia. Han var en mycket känslig spelare som lätt råkade i konflikt med spelare som inte tog tillräckligt allvarligt på spelet.

Med stilla vemod erinrar vi oss dessa kamrater som så tidigt fick lämna oss. Med tacksamhet gömmer vi deras minne i våra hjärtan.

Besök av världseliten.

Under årens lopp har flera världens allra yppersta schackspelare gäststat staden och länet.

Boguljubov med förnamnen Evfimij Dimitrijevitj var här före förbundets tillkomst 1930. Två gånger har han spelat om världsmästerskapet mot Aljechin, som visserligen vann men som inte kunde notera några lättköpta segrar. I internationella turneringar visade Boguljubov sin storhet bl.a. vid ett tillfälle över så meriterade spelare som förutvarande världsmästarna Lasker och Capablanca.

Trettio år har gått sedan B. gav en simultangivning i Standårds festvåning, men skrivaren kan när han vill se honom framför sig rund och frodig med den evige beledsagaren cigarren i mungipan ett glas öl i handen vaggande från bord till bord. I ett strålande generöst humör genomförde han turneringen. En mycket långhårig herre från provinsen -

inga namn efter elva - gjorde sitt bästa att i hårsvallet kamouflera pjäserna. B. såg dem dock och märkte också att motspelaren satt fram ett torn i slag för B:s springare. Utan ett ord flyttade han tillbaka motspelarens torn för att finna det i slag igen vid nästa runda. Även då plockades tornet till sin ursprungliga skyddade plats, men när tornet för tredje gången sattes fram för slakt tog han det med en suck, slog ut med armarna och - bjöd remi. Han märkte hur illa ställt det var med motspelarens nerver.

Rudolph Spielmann, österrikisk jude och wienare av hela sitt hjärta, fann i vårt land en fristad under sina sista år innan han lämnade en värld där han fick se 6 millioner av sina rasfränder utplånas i nazisternas gasugnar. Spielmann, denne allra ädlaste av alla fru Caissas riddare, hetsades och jagades i vanvettets Europa på ett sätt att han själv uttalade sin förvåning över att han inte förlorat förståndet. År 1941 vistades Spielmann ganska länge i vår stad, naturligtvis tillsammans med schackspelare, vilka annars? Men det kunde t.o.m. gå lite för långt med "schacksnack". När han sålunda under ett par underbara vårkvällar suttit i Östersunds badhuspark med en ivrig schackspelare och inte hört något annat än schack, undrade han till slut hur han kunde prata schack med alla dessa naturens under framför ögonen.

Högst ogärna talade Spielmann om sina fruktansvärda upplevelser. Då han en gång gjorde det var det med en vemodig undran över livets mening. Varför skulle han överleva då han förlorat det allra käraste - sitt schackbibliotek, ett av världens allra förnämsta. Han tyckte att det varit lika bra att han varit kvar i Wien även om han hamnat i nazisternas gasugnar hellre än att gå med denna ständigt gnagande ängslan och en längtan efter något han aldrig kunde få tillbaka. Han var helt enkelt en underbar människa och det känns gott att veta att så många schackvänner i vår stad och i hela landet gjorde allt för att sprida ljus över hans sista år. Han ligger begravd i Stockholm på mosaiska kyrkogården under en gravsten som rests av Sveriges schackförbund.

Hans rader i skrivarens gästbok och hans tack då han for:- Ju längre norrut man kommer ju senare kommer våren men desto varmare är hjärtat. Inom dessa väggar bor lyckan, måtte intet ont få komma hit in", var en kvittens på försöket att skapa frid i hans oröliga hjärta.

Spielmann spelade under sin vistelse här flera simultanmatcher med en skärpa som gjorde att vi döpte om dem till simulatnmatcher, det var nämligen inget egentligt utan endast simulerat motstånd. Framför schackbrädat

fick den gamle bräcklige mannens kroppshydda resning och den trötta blicken glimmade till i något som man gärna ville tolka som glädje.

Den ryske stormästaren Salo Floohr gästade Östersund strax i början av andra världskriget. Även han var på något sätt stämplad av tidens oro, om än på annat sätt än Spielmann. Han var till ytterlighet nervös och världsfrånvarande, men behärskade sig lika mästerligt som han spelade schack. Även han blev som en annan människa med ett schackspel framför sig och presenterade ett fullkomligt bländande spel kanske det allra bästa vi bjudits på i förbundet.

En sak skulle skrivaren gärna vilja veta, Hur gick det med Salo Floohrs hustru? Efter hans avresa från Östersund kom nämligen ett telegram till honom eftersänt till skrivaren, i vilket det på svenska stod följande meddelande från Moskva:- Fru Raja Floohr försvunnen från Metropolitan hotell Moskva, efterforskningar utan resultat".

Under senare år har också den holländske stormästaren Printz givit en simulföreställning i staden.

Självfallet har vår egen internationelle stormästare Gideon Ståhlberg spelat här. Snabbt, effektivt och segersuget, alla partier vitt, avverkade han sin föreställning, lätt irriterad, inga nervösa fingerknackningar i bordet i hans närhet inte, då sa han ifrån, kanske inte så lycklig som propagandaspelare, men oerhört effektiv.

En av landets förnämsta Erik Lundin, var i mycket Ståhlbergs motsats öppen generös, mycket sympatisk och försynt, många tillsynes oförenliga egenskaper /eller är dom det?/ men hos Erik Lundin fanns och finns dom. Hans framträdanden var alltid högtidsstunder och bästa tänkbara schackpropaganda.

Gösta Stoltz svensk schacklivs store bohem har, lätt och trivsamt, jäktat sig igenom överenskommet antal simultanpartier för att så kvickt som möjligt komma till bridgebordet. Många anser att vi i Stoltz skulle haft våf andre internationelle stormästare, men det var så mycket annat som Stoltz ville, eller inte ville....

Även landslagsspelaren Folke Ekström har simutanat i länet och givit oss det allra bästa och trivsamma intryck, för att inte tala om Kristian Sköld som vi har så glädjande goda förbindelser med, han deltar ju också i vår jubileumsturnering och har gästat oss tidigare. Låt oss hoppas att han får tillfälle att briljera med sin spanska öppning som han behärskar så mästerligt, men som han knappast behöver utnyttja i den här turneringen.

Med avsikt har jag i kavalkaden av kända schackstorheter sparat Gustaf Nyholm till sist även om han efter kronologien skulle nämnts tidigare. Den gamle sverigemästaren erbjöd sig, c:a 70-årig, att spela ett antal simultanmatcher i länet. Tja, det är ju klart att det är roligt med sådana föreställningar, men 70 år! Finns det vid den ålderns något kvar som kan berättiga till något så pretantiöst som en simultanföreställning mot unga, starka spelare? Skrivaren måste erkänna att några sådana tankar gick genom hjärnan vid erbjudandet. Nyholm tillhörde liksom en annan tid och var vår förste sverigemästare 1917 men deltog redan 1904 i internationella turneringar. Men sannerligen om det fattades något av vitalitet och spelglädje. Nyholm påminde något om Spielmann i det att han liksom växte framför schackbrädet, men han hade inte Spielmanns fruktansvärda upplevelser bakom sig och var ljus och glad i sin livssyn. Han tog sig ledigt från sin herrekipering i Stockholm och unnade sig och oss en hel vecka. Hans kunnande var förbluffande även om man inte tar med åldern i bilden. Han hade något "eriklundinskt" generöst över hela sitt väsen och gjorde med tre simultanmatcher en strålande propaganda under en tid då schacket stod som högst i länet.

Skrivarens bästa schackhistoria härör sig från Nyholms besök och den skall sent eller aldrig glömmas. Den har sin plats även i denna historik.

Nyholm hade lovat att ge en simultanföreställning i norra Jämtland på en plats där man lyckats skrapa ihop allt som fanns i spelväg för att alla skulle få sitt lystmäte tillgodosett. Ett bräde var t.ex. inte större än 15 x 15 cm. och pjäserna måste stickas ned i hål för att stå kvar. Men även det brädet fann nåd inför den gamle mästarens ögon, trots att det med svårighet gick att skilja pjäserna åt. Spelet började och gick sin gilla och stilla gång. Nyholm stod på vinst i samtliga partier i ett mycket tidigt skede och det hela såg ut att bli en snabb och för Nyholm poänggivande affär. Då slocknade ljuset. Det dröjde 15 minuter innan det kom tillbaka men då hade under några minuter spelet gått i talgdankars sken. När så Nyholm kunde ta en överblick av slagfältet i full belysning igen, konstaterade han att han förlorat en springare i ett parti. Skrivaren såg ett bekymrat drag i hans eljest så ljusa och glada anlete och frågade om något var på tok. Jo, se det där med springaren ....- Ja, men hur har du spelat då?" Det blev då klart att det ingalunda varit under spel men väl i skydd av mörkret som "häststölden" gjorts. Vi var på det klara med att det skulle bli en tråkig stämning om vi skulle börja röra i historien. Nyholm fick rådet att ägna just det partiet lite extra uppmärksamhet och undvika att

sätta matt förrän han spelat av motståndaren vad som gick i pjäsväg. Si det roade i högsta grad den gamle storspelaren. Det slutade inte bättre för motspelaren att han endast hade kungen kvar då han sattes matt. "Hästtjuven" tog det hela med gott humör och sa skrattande till sin granne: -Och kan du tänka dej, han tog utav mej varenda pryttel innan han satte matt". Nyholm som hört yttrandet gick tillbaka till mannen satte stillsamt upp sitt pekfinger framför honom och sa allvarligt: Jojomensan min herre, men i full belysning, i full belysning min herre, Det där med full belysning underströks så kraftigt att den arme syndaren säkert togs ur sin villfarelse att man ostraffat kan stjäla hästar av storspelare i skydd av mörkret.

Utbyte utanför läns- och riksgränser.

Redan tidigt började förbundstyrelsen undersöka möjligheterna till samarbete med Trondheim. Det dröjde dock till 1939 innan den första stadsmatchen Östersund- Trondheim kunde spelas i Trondheim. Det var avtalat att returen skulle ske i Östersund påföljande år, men vid den tidpunkt matt chon skulle gå låg Norge härtagat av Hitler & Co, vilket uteslöt alla sådana kraftmätningar.

Trönderna hade i Arbeidernes skakklubb några av Norges bästa spelare, så nog blev det motstånd så det räckte.

Men det som deltagarna kanske minns bäst var den efterföljande blyxtturneringen. Norrmännen hade inte klockor så det räckte till varje parti varför skrivaren, som hälsningstalade och bevisat sig vara i besittning av aktningsvärda röstresurser, utnämndes till turneringsledare. Det var inte bara att lotta spelarna efter Monrads system, där man siktar på att hela tiden låte de bästa spelarna möta varandra, dock endast en gång, vilket medför att ett ganska komplicerat plockande med spelare, utan turneringsledaren skulle också var tionde sekund hojta vit - svart - vit - svart. Det har sällan hörts något så hest i ledarväg som skrivaren efter den persenen.

Ett mörkt kapitel.

Det unga förbundet sökte alla tänkbara möjligheter till utbyte. Så kom det sig att vi skulle pröva något alldeles nytt - en telefonmatch mot Härnösand mellan 10-mannalag. Det blev som rubriken säger, ett mörkt kapitel. Nu kan vi medagerande se det hela i historiens milda ljus och le åt

eländet, men då.....

Efter mycket omständliga förhandlingar med telegrafverket, det gällde ju att blockera en linje under ca 5 timmar, satte den med spänning emotsedda matchen i gång. Allt gick efter ritningar ett par timmar även om det var oerhört arbetsamt att sitta som telefonist. Men så började anmärkningarna. Från ömse håll beskyllde man motparten i det och det partiet för att ha överskridit tiden. Allt slutade i kaos med beskyllningar att s.g.s. samtliga spelare i båda lagen överskridit tiden.

Vad det led fick vi veta orsaken till sammanbrottet. Vi hade inte på någon sida känt det viktigaste i telefonschack, att inte bry sig om motståndarens klocka eftersom den får gå hela tiden medan ordonnansen springer med drag. Den viktiga upplysningen hade stockholmarna glömt att ge oss. I nästa telefonmatch skall motståndarnas klockor vara överklustrade.

Two Svenska Mästerskap har hållits i Jämtland.

Under förbundets 25 år har Svenska Schackförbundet förlagt 2 SM till länet. Förbundet var givetvis ansvarig båda gångerna även om det blev ett SM annorlunda i Halland 1952, med samtliga spelare förlagda inom samma väggar som turneringen och med en mycket god samling där inga yttre ting lockade och slet i deltagarna.

SM i Östersund 1942 blev däremot mycket ansträngande. Skrivaren som lyckats utverka tjänstledighet från det militära, /vi var inkallade titt och tätt på den tiden, anmärkning till de som glömt eller inte var med/ hade det föga avundvärda nöjet att vara förbundets representant i turneringskommittén. Det var alldeles på tok för trångt i Grands festvåning där turneringen hölls, men på något sätt gick det hela i lås i alla fall.

Kongressen i samband med SM blev historisk såtillvida att det där fattades ett beslut som än i dag i schackkretsar kallas för Östersunds-beslutet. Det låg f.ö. inte så litet politik i frågan.

Genom kriget hade världsschackförbundet legat nere ett par år. Tyskarna som redan kände sig som världens herrar, ansåg att ett världsschackförbund under tysk ledning skulle återupprättas. Svenska schackförbundets styrelse hade uttalat sig för anslutning men med ett mycket viktigt förbehåll. De framhöll att de som landsförbund i en demokratisk stat inte kunde godkänna de totalitära principerna då det gällde ledandet av världsförbundet. Det sades därför klart ifrån att Sverige skulle ansluta sig och vara med så länge det visade sig att tyskarna respekterade de demokratiska spelreglerna, men utträda ur förbundet så snart dessa åsidosattes. Man kan givetvis i dag diskutera det kloka i beslutet, men även Jämtlands schackförbund hade, med samma förbehåll, uttalat sig för en anslutning, så det så....

Nåja historiens hjul rullade raskt och tyskarna fick året efter annat att tänka på än att syssla med schack, så deras demokratiska inställning evad det gällde världsschackförbundet fick aldrig tillfälle att prövas.

Det fanns dock en som med yttersta ovilja såg detta beslut om anslutning till ett av tyskarna styrkt världsförbund. Det var dr. Wilh. Bergner. Han var nazisthatare som många av oss och engelskvänlig så till den grad att endast ytterligt allvarliga orsaker kunde sluta honom från de engelska radioutsändningarna. Han ansåg att inte ett finger skulle räckas åt tyskarna. När så beslutet gick honom emot, tog han sin Mats ur skolan. Han utträdde ur ÖMS och därmed ur schacklivet i staden trots att det egentligen betydde allt för honom. Men intresset fanns kvar trots allt. Skrivaren har honom i gott minne från många turneringar då han stillsamt kom med några sedlar i nypan - "Ni skall ju ha en turnering och det behövs pengar till priser, varsågod!" Aldrig återupptog han sitt kära nöje. Han var en principfast och god människa som förtjänar att minnas av oss alla schackvänner. Dr Bergner var också, som tidigare framhållits ordförande i förbundets interimstyrelse.

Tillbakagången.

Det blev betydligt svårare att hålla schacklivet i gång efter kriget än före. Människornas ändrade sociala standard och inte minst bilen eller skall vi säga motorismen, efter som väl både motorcyklar och motorbåtar kommer in i bilden, har betytt mycket då det gällt schackspelets nummerära tillbakagång. Det är svårt att sia om framtiden. Men det förefaller egendomligt om inte detta gamla spel, som genomlevat alla världsrevolutioner, också skall bli av stort värde för människor i den tid vi har framför oss. Schackets natur, den lugna stillsamma kontemplationen över 64 rutor och 32 pjäser, borde vara en naturlig motvikt mot jäktet som mer och mer blir den moderna människans arvedel. Den uppgiften kan det underbara spelet klara utan att de då och då uppdykande tankarna på en utbyggnad av spelet till 100 rutor med 50 pjäser blir realitet med tanks och ho vet allt vad de nya pjäserna skulle heta. Vi som sedan ungdomsåren sysslat med spelet har svårt att förstå att det skall behövas ytterligare komplikationer till de som uppstår i varje parti där det ena partiet efter det andra, hur slaviskt än spelöppningarna följer läroböckerna, alltid blir annorlunda.

Slutord.

Många som orkat läsa denna redogörelse hit, och som har en god kännedom om det historiska gället, kan alldeles säkert komma med många anmärkningar om sådant som borde varit med i denna historik. Jag har dock inte tagit det som min uppgift att rabbla statistik och siffror, utan fastmer skapa ett med skrivarens mått mätt uppfattning om tidsförhållanden och människor inom förbundet

under de 25 år som tillryggalagts.

Med erfarenhet av många olika organisationer och tidsföreteelser vill skrivaren till sist intyga, om det skulle gälla att välja bort något ur ens liv skulle schacket utan tvekan vara ur riskzonen för utgallring.

Nils H. Lundgren

Jämtlands schackförbunds
styrelser under 25 år.

Ordförande.

1935-36	Gottfrid Bostrand
1936-47	Nils H. Lundgren
1947-49	Sven G. Karlsson
1949-52	Tord Ödmark
1952-60	Gösta Berg

v.ordförande.

1935-41	Isidor Arnlind
1941-45	Tord Ödmark
1945-47	Sven G. Karlsson
1947-49	Tord Ödmark
1949-52	Oskar Berlin
1952-54	Tord Ödmark
1954-57	Gustav Pettersson
1957-58	Sven Kristoffersson
1958-59	Per Kristoffersson
1959-60	Sven Kristoffersson

Sekreterare.

1935-36	Nils H. Lundgren
1936-52	Gösta Berg
1952-54	Ragnar Nordin
1954-57	Tord Ödmark
1957-60	E. A. Edlund

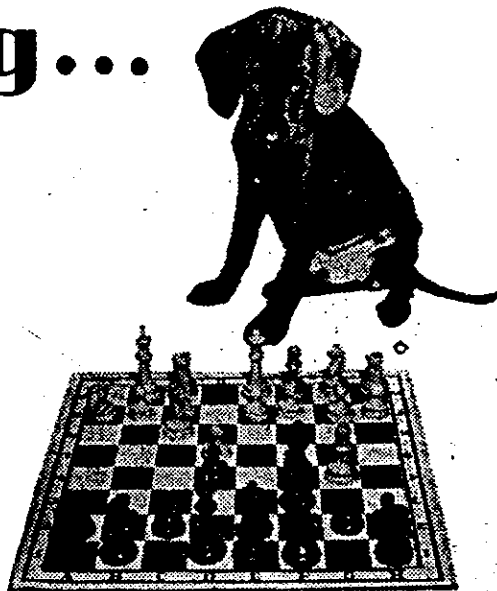
Kassör.

1935-41	Sven G. Karlsson
1941-45	Gunnar Rydham
1945-51	Ragnar Nordin
1951-52	Erik Kristoffersson
1952-60	Folke Olsson

Övriga ledamöter.

1935-38	Nils Nordkvist	1954-55	Erik Engdahl
1938-41	?	1954-55	T. Sjöström
1941-45	Sven G. Karlsson	1955-57	Sven Kristoffersson
1945-50	Sven Kristoffersson	1956-57	E. A. Edlund
1950-51	Erik Kristoffersson	1957-60	Per Kristoffersson
1951-52	Bror Schalin	1957-60	Gunnar Nilsson
1952-53	Rune Decker	1958-59	Sven Halvarsson
1952-54	Gustav Pettersson	1958-60	E. Strömmer

**ETT KLOKT
drag...**

... annonsera i

LÄNSTIDNINGEN

TEL. 119 84, 122 50